

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2015|069 VAN 3 DECEMBER 2015

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS ARCHEOLOGISCHE SITE VAN DE SCHANS VAN KELBERGEN BIJ VLEUGT TE DIEST (SCHAFFEN), NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 6 NOVEMBER 2015

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 3 december 2015 volgende advies uit:

1. De VCOE ontving op 6 november 2015 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige bescherming als archeologische site van de schans van Kelbergen in Diest.

De VCOE vindt het positief dat een uitgebreid dossier voor advies werd voorgelegd aan de commissie. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming met name (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakingsplan en (d) het beschermingsvoorstel.

2. De commissie erkent de erfgoedwaarden van de schans van Kelbergen. Deze bestaat uit een rechthoekig schanslichaam met omringende gracht, een voorschans en restanten van oude wallen. Schansen werden tussen het einde van de 16de en het begin van de 18de eeuw opgericht door boerengemeenschappen om zich te beschermen en te verdedigen. Schansen vormen belangrijke getuigen van de situatie van de plattelandsbevolking in die periode. Verscheidene zaken maken de schans van Kelbergen bijzonder interessant. De site is slechts weinig verstoord en ook het omringende landschap is tot op vandaag nog relatief authentiek. Verscheidene archiefdocumenten maken een unieke confrontatie tussen historische en archeologische bronnen mogelijk. Daarnaast is het een unicum dat de schans momenteel nog steeds in eigendom is van de gemeenschap en door schansmeesters wordt beheerd. De archeologische en wetenschappelijk waarde van de site is dus hoog.

De commissie ondersteunt aldus artikel 1 van het ministerieel besluit waarin vastgelegd wordt dat de schans van Kelbergen wordt beschermd als archeologische site. De commissie staat tevens positief ten aanzien van de voorgestelde afbakening zoals vastgesteld op het bijgevoegd plan van het ministerieel besluit.

3. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de archeologische waarde die de bescherming verantwoordt en beschrijft uitvoerig de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen die de site typeren.

Vanuit het oogpunt van een geïntegreerde benadering van onroerend erfgoed, stelt de commissie de vraag in welke mate de opname van andere erfgoedwaarden het beschermingsbesluit zouden kunnen versterken. De commissie stelt onder meer vast dat de site een hoge historische waarde heeft, onder meer dankzij de mogelijkheid de archeologische site te confronteren met historische bronnen.¹ Als getuige van een tijd- en regiogebonden menselijk gedrag heeft de site tevens culturele waarde.²

¹ VR 2015 1707 MED.0376-3BIS Inventarismethodologie bouwkundig erfgoed. Een onroerend goed heeft historische waarde als het getuigt van een (maatschappelijke) ontwikkeling, gebeurtenis, figuur, instelling of landgebruik uit het verleden van de mens.

² VR 2015 1707 MED.0376-3BIS Inventarismethodologie bouwkundig erfgoed.

4. De beheersdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het beschermingsbesluit. De bescherming beoogt in de eerste plaats het behoud van het archeologisch erfgoed in situ. Hiertoe moet erosie vermeden worden. Het beschermingsbesluit benadrukt in dat kader de handhaving van de huidige grasbegroeiing, de bomen langs de schansgracht en het behoud van het huidige grondwaterpeil.

De commissie merkt op dat het inhoudelijk dossier aangeeft dat landbouwactiviteiten en vee een risico op erosie inhouden: *'Diep bewerkte grond is immers gevoelig voor erosie. Aangezien ook archeologische overblijfselen zich dicht onder de bouwvoor kunnen bevinden wordt aanbevolen alle werkzaamheden, waarbij de bodem dieper dan circa 30 cm wordt verstoord, te vermijden.'* De commissie vraagt daarom in het beschermingsbesluit op te nemen dat alle werkzaamheden waarbij de bodem dieper dan 30 cm wordt verstoord, vermeden moeten worden. Verder worden ook het behouden van de visuele waarneembaarheid van de schans en het behouden van het aanwezige microreliëf als beheersdoelstellingen naar voren geschoven. De aanwezige landschapselementen die het reliëfverschil accentueren, kunnen in dat kader behouden blijven.

5. In artikel 4 wordt ingegaan op de voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van de te beschermen archeologische site. De commissie ondersteunt de zes geformuleerde voorschriften.
6. Tot slot geeft artikel 5 een overzicht van de toelatingsplichtige handelingen binnen de te beschermen archeologische site.

De commissie vindt het positief dat de generieke en specifieke toelatingsplichtige handelingen in hun onderlinge samenhang zijn afgestemd op de beheersvisie. Wel verwijst de commissie naar paragraaf 4 van dit advies, waarin wordt gevraagd de diepte van de toegestane bodembewerking in functie van de landbouw normerend vast te leggen in het beschermingsbesluit. Op deze manier zal het besluit een duidelijker houvast bieden voor de beoordeling van toelatingsaanvragen.

7. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een gunstig advies.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter